

Djeca i mladi na internetu u knjižnici: stavovi i iskustva Gradske knjižnice Rijeka

Alica Kolarić

Gradska knjižnica Rijeka
alica.kolaric@gkri.hr

Internet u knjižnici

Internet je medij današnjice koji omogućuje brz pristup informacijama diljem svijeta te se kao takav udomaćio u knjižnicama. I knjižnice i korisnici prepoznali su uslugu pružanja pristupa internetu kao važnu knjižničnu uslugu. U Gradskoj knjižnici Rijeka usluga slobodnog i besplatnog korištenja interneta započinje 1994. godine i danas je sastavni dio djelatnosti knjižnice. Od svojih početaka do danas usluga

je promišljena u okviru zadaća narodnih knjižnica u pristupu izvorima informacija, relevantnih dokumenata koji tu zadaću propisuju (*Opća deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda, Manifest o internetu Međunarodnog saveza knjižničarskih društava i ustanova IFLA* i drugi) te svakodnevnih iskustava iz knjižnične prakse. Sukladno tim stručnim promišljanjima, Knjižnica je tijekom godina osmišljavala okvire pružanja usluge te ju je oblikovala kako bi na najbolji mogući način ostvarila svoju zadaću slobodnog pristupa informacijama.

Prilikom pružanja usluge pristupa internetu knjižnice su u nešto drukčijem položaju od onog uobičajenog u kojem se nalaze kada svojim korisnicima daju na korištenje tradicionalan medij — knjigu. Kada korisniku nudimo knjigu, dajemo mu tekst — sadržaj koji je konačan, poznat i provjeren. Knjiga ima određen broj stranica čiji je sadržaj poznat i nepromjenjiv. Prije tiskanja knjigu procjenjuju predmetni stručnjaci koji provjeravaju njen sadržaj. Također, prilikom nabave knjige njen je sadržaj procijenjen kao prikladan i koristan. Suprotno tome, sadržaj kojem korisnici pristupaju putem interneta beskonačan je, velikim dijelom nepoznat, neprovjeren, promjenjiv i nepredvidiv. Budući da knjižnica svojim korisnicima daje pristup sadržaju čiju kvalitetu ne može (u cijelosti) provjeriti niti jamčiti, knjižnica treba na neki drugi način nadzirati i usmjeravati uslugu. Knjižnica treba odrediti i jasno istaknuti cilj davanja usluge slobodnog pristupa internetu, treba odrediti uvjete korištenja usluge te odrediti koje su odgovornosti korisnika, a koje knjižnice prilikom korištenja usluge pristupa internetu.

Djeca i mladi korisnici interneta

Nemogućnost uvida u kvalitetu sadržaja kojem korisnici pristupaju posebno zabrinjava kada su korisnici interneta u knjižnici djeca i mladi. Osim nedvojbeno dobrih i korisnih sadržaja, internet donosi i neke loše i štetne sadržaje, a oni mogu

loše djelovati upravo na naše najmlađe korisnike. Djeca nisu u stanju samostalno procijeniti vrijednost i kvalitetu sadržaja kojem pristupaju te nisu u stanju odgovarajuće reagirati na nekvalitetne ili štetne sadržaje koje na internetu mogu pronaći. Knjižnica stoga treba odgovorno pružati uslugu pristupa internetu djeci i mladima te ih poučiti kako se internetom služiti uspješno i sigurno, na vlastitu korist i zadovoljstvo.

Kako ne možemo jamčiti kvalitetu sadržaja kojem mladi korisnici pristupaju, trebamo im na neki drugi način omogućiti uspješno pretraživanje informacija putem interneta i njegovo sigurno korištenje. To možemo činiti promišljajući način pružanja usluge i stvarajući svojevrсни okvir koji će mlade korisnike usmjeravati u korištenju interneta.

Okvir pružanja usluge

Okvir usluge korištenja interneta u knjižnici čine načela usluge pristupa internetu i pravilnik o korištenju usluge koji određuju cilj usluge te uvjete korištenja, odgovornosti knjižnice i korisnika. Cilj je tih dokumenata usmjeriti uslugu tako da se internet koristi na pozitivan i prihvatljiv način kako ga vidi knjižnica kao davatelj usluge. Osim toga, u taj okvir spadaju i nastojanja posebno usmjerena prema djeci i mladima, a to su svi oblici informiranja i educiranja djece i roditelja (poput edukativnih radionica, informacijskih letaka, internetskih bontona i sl.).

Pogled unatrag na povijest usluge u Gradskoj knjižnici Rijeka pokazuje stalno promišljanje i nastojanje da se ponudi što kvalitetnija usluga svim korisnicima s posebnim naglaskom na edukaciju i zaštitu djece i mladih.

Iskustva Gradske knjižnice Rijeka

Usluga besplatnog korištenja interneta započinje 1994. godine s ciljem omogućavanja slobodnog pristupa informacijama svim korisnicima. Usluga je tada definirana *Pravilima za pristup internetu i uporabu osobnih računala u Gradskoj knjižnici Rijeka* koja su isticala prednost u traženju informacijskih i edukacijskih sadržaja. U to je vrijeme uslugu trebalo oglašavati, a prvi korak u informiranju djece, mladih i njihovih roditelja bili su informativni letci o mogućnosti korištenja interneta u knjižnici. Iskustvo je pokazalo da mladim korisnicima treba edukacija u služenju internetom pa je 2001. godine održana internetska radionica *Surf* u okviru programa *Mladi za mlade*.

Nakon određenog razdoblja pružanja usluge primijećeno je da se djeca i mladi njom rijetko koriste s ciljem koji smo imali na umu kad smo uslugu pokretali. Internetu se većinom pristupalo zbog internetskih igara, chata, bloga i e-maila, a (daleko) manje zbog informacijskih i edukacijskih sadržaja. Kako bismo mlade korisnike usmjerili prema korištenju interneta u kvalitetnije, informacijske i obrazovne svrhe, koje su bile cilj pokretanja usluge, 2005. godine osmislili smo radionicu uspješnog i sigurnog služenja internetom pod nazivom *Internaut? Jesam!*. Program je nastojao obrazovati za sigurno snalaženje u svijetu informacija te odgajati za odgovorno ponašanje na internetu. Obuhvaćao je edukativne radionice za djecu i mlade, informativne letke za djecu i roditelje te ponudu kvalitetnih i provjerenih internetskih adresa. U posljednje vrijeme djeca i mladi svakodnevno u knjižnici pristupaju društvenim mrežama, uglavnom Facebooku koji nudi privlačnu kombinaciju druženja i igara. Takvi novi trendovi donose sa sobom nova rizična i neprihvatljiva ponašanja (*cyberbullying* i ovisnost o internetu samo su neki od njih) pa smo, vođeni sada već davno definiranim ciljem da našim mladim korisnicima pomognemo u uspješnom i sigurnom služenju internetom, 2009. godine osmislili nove oblike informiranja i educiranja djece i mladih te njihovih roditelja. Njima su danas u Gradskoj knjižnici Rijeka na raspolaganju *Internet bonton* koji upućuje u odgovorno i si-

gurno ponašanje prilikom virtualnog druženja, informativni letci za djecu koji nude pomoć pri pretraživanju i savjete o sigurnosti na internetu te letci za roditelje koji savjetuju kako dijete naučiti svjesnosti, odgovornosti i sigurnosti na internetu. Korak dalje u edukaciji djece i roditelja učinili smo u partnerstvu s Domom za djecu »Tić« i njihovim stručnim suradnicima te su održane radionice za djecu i roditelje na temu sigurnosti na internetu.

2010. godine, u pogledu unatrag na šesnaest godina staru uslugu i njenom stručnom promišljanju, nastaju *Načela usluge pristupa internetu* i nova *Pravila o korištenju interneta i osobnih računala u Gradskoj knjižnici Rijeka*.

Sagledavši povijest i cjelokupnost usluge, možemo ustvrditi da pružamo uslugu koja svim korisnicima nudi besplatan pristup internetu i slobodan pristup informacijama diljem svijeta, no istodobno sa sobom donosi i razne nedoumice i rizične situacije, kako za korisnike, tako i za samu knjižnicu. Ustrajno nastojimo na stručnom promišljanju i oblikovanju usluge u skladu sa zadaćama narodnih knjižnica u pristupu izvorima informacija. Pritom posebnu brigu vodimo o djeci i mladima, skupinama koje su posebno izložene navedenim obilježjima novog medija.

Literatura

1. Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
2. IFLA-in Manifest o internetu. URL: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-hr.pdf> (2011-05-17)
3. Aftab, Parry. Opasnosti interneta: vodič za škole i roditelje. Zagreb: Neretva, 2003.
4. Nasilje preko interneta: (cyberbullying) / uredila Gordana Buljan-Flander. Zagreb: Grad Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, 2006.
5. Maleš, Dubravka; Stričević, Ivanka. Sigurni na internetu: projekt Pravo djeteta na odrastanje u sigurnom okruženju. Zagreb: Udruženje djeca prva, 2005.

6. Nasilje preko interneta — cyberbullying.

URL: <http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-preko-interneta/>
(2009-02-10)

7. Internet bonton.

URL: <http://www.knjizmed.hr/m2/kompjutorskaigraonicaodgovori.htm#bon>
(2007-10-26)

8. Dijete na Internetu.

URL: <http://www.hrabritelefon.hr/hr/stranica/64/dijete-na-internetu> (2011-05-17)

9. Internet i mobitel — kako ih sigurno koristiti?.

URL: <http://www.hrabritelefon.hr/hr/stranica/18/ssdfsdf> (2011-05-17)

10. Sigurnost djece na internetu: besplatan priručnik na hrvatskom jeziku.

URL: <http://www.sigurnostdjece.com/> (2011-05-18)